

professor *Inguar Svennilson* behandler væsentlig de økonomiske sider af problemet, fil. lic., *Bengt G. Rundblad* de sociologiske, mens professor *Sven Forssman* har været »i marken» og undersøgt, hvordan den ældre arbejdskraft faktisk klarer sig i industrien.

En smidig indpasning (eller rettere bevarelse) af den ældre arbejdskraft i industrien har to dimensioner: 1) Den individuelle tilpasning, der tilsigter, at ingen tvinges ud af arbejde, før *hans* (eller hendes) arbejdsduelighed ikke rækker til at udføre jobbet, og 2) den tilpasning, der kræves som følge af, at arbejdskvalifikationerne gradvis ændres, og som oftest forringes efter en vis alder, (der kan variere for den enkelte).

Den tvungne afgangsalder hindrer, at den enkelte, som har evner dertil, kan blive i arbejdet, og både *Porje* og *Svennilson* polemiserer stærkt imod den. Nu er en tvungen afgangsalder, som falder tidligere, end arbejdsevnen på det omhandlede felt for den typiske arbejder forringes væsentligt, formentlig fra alle synspunkter uheldig; men *Forssmans* undersøgelse synes at vise, at de gamles eget syn på bevarelsen af deres arbejdsevne i nogle tilfælde er så meget lysere end svarende til virkeligheden, at en afgang fra arbejdet, der alene bestemmes af, hvornår de pågældende selv føler sig for gamle, formentlig også vil skabe problemer. De yngres af *Rundblad* fremholdte irritation på de gamle, som klamrer sig til de vellønnede og prestigebærende pladser, er formentlig særlig stærk, hvis indehaverne tydeligt for alle — undtagen de pågældende selv — ikke kan bestride arbejdet.

Tilpasning i forbindelse med det forhold, at arbejdskvalifikationerne fra et vist tidspunkt ændres eller forringes gradvis, skulle i og for sig — som særlig fremhævet af *Svennilson* — medføre, at den ældre arbejdskraft blev sat til andet arbejde end det hidtidige, eller fik afkortet arbejdstiden. Måske er den største vanskelighed, dette støder på, som *Rundblad* — og visse af diskussionsindlæggene — fremhæver, at

omplacering eller ændringer i arbejdsvilkår i de fleste tilfælde medfører tab af status, og derfor vil møde megen modstand hos de pågældende selv. I diskussionen anføres det ganske vist, at funktionærer nogen tid efter, at de var blevet pensioneret, var parat til at vende tilbage til et mere underordnet arbejde end tidligere. (Eksempler gives ikke, men man må vel tænke sig kontorchefen, der efter at have kedet sig hjemme et halvt års tid, er rede til at vende tilbage og ordne kartotekskort under sin tidligere fuldmægtigs ledelse!). Det er vanskeligt at se, at dette skulle løse problemerne undtagen i ganske enkelte tilfælde.

I det hele taget kan det siges, at de fremkomne indlæg belyser problemerne fra forskellig side, men bidrager meget lidt til at løse dem. Iøvrigt savner man behandling af eet problem, nemlig indpasningen i industrien af den arbejdskraft, som i ikke helt ung alder, men endnu fuldt duelig bliver ledig, men som ofte har svært ved at få nyt arbejde, fordi den afvises af arbejdsgiverne, måske på grund af fordom, måske af frygt for, at dens kvalifikationer kun vil holde så få år, måske af helt andre grunde?

Selv om det er småt med positive løsningsforslag i bogen, fremlægges der dog en hel del erfaringsstof og anføres en del særdeles velbegrundede synspunkter, som er vel værd at sætte sig ind i, fordi de gamles problemer allerede er og formentlig fortsat vil vedblive at være et vigtigt emne i den offentlige debat om sociale spørgsmål.
Kirsten Rudfeld.

Pierre Mendès-France et *Gabriel Ardant*: *La Science Économique et l'Action*. Science et Société. Unesco-Julliard. Paris 1954. 230 sider. Pris 600 fr. fr.

Denne bog har et dobbelt formål. Dels skal den vise, hvorledes statsmændenes forskellige opfattelser af den økonomiske sammenhæng i de sidste 40 år har påvirket den økonomiske — og dermed den politiske — udvikling. Dels skal den kundgøre den

professor *Inguar Svennilson* behandler væsentlig de økonomiske sider af problemet, fil. lic., *Bengt G. Rundblad* de sociologiske, mens professor *Sven Forssman* har været »i marken» og undersøgt, hvordan den ældre arbejdskraft faktisk klarer sig i industrien.

En smidig indpasning (eller rettere bevarelse) af den ældre arbejdskraft i industrien har to dimensioner: 1) Den individuelle tilpasning, der tilsigter, at ingen tvinges ud af arbejde, før *hans* (eller hendes) arbejdsduelighed ikke rækker til at udføre jobbet, og 2) den tilpasning, der kræves som følge af, at arbejdskvalifikationerne gradvis ændres, og som oftest forringes efter en vis alder, (der kan variere for den enkelte).

Den tvungne afgangsalder hindrer, at den enkelte, som har evner dertil, kan blive i arbejdet, og både *Porje* og *Svennilson* polemiserer stærkt imod den. Nu er en tvungen afgangsalder, som falder tidligere, end arbejdsevnen på det omhandlede felt for den typiske arbejder forringes væsentligt, formentlig fra alle synspunkter uheldig; men *Forssmans* undersøgelse synes at vise, at de gamles eget syn på bevarelsen af deres arbejdsevne i nogle tilfælde er så meget lysere end svarende til virkeligheden, at en afgang fra arbejdet, der alene bestemmes af, hvornår de pågældende selv føler sig for gamle, formentlig også vil skabe problemer. De yngres af *Rundblad* fremholdte irritation på de gamle, som klamrer sig til de vellønnede og prestigebærende pladser, er formentlig særlig stærk, hvis indehaverne tydeligt for alle — undtagen de pågældende selv — ikke kan bestride arbejdet.

Tilpasning i forbindelse med det forhold, at arbejdskvalifikationerne fra et vist tidspunkt ændres eller forringes gradvis, skulle i og for sig — som særlig fremhævet af *Svennilson* — medføre, at den ældre arbejdskraft blev sat til andet arbejde end det hidtidige, eller fik afkortet arbejdstiden. Måske er den største vanskelighed, dette støder på, som *Rundblad* — og visse af diskussionsindlæggene — fremhæver, at

omplacering eller ændringer i arbejdsvilkår i de fleste tilfælde medfører tab af status, og derfor vil møde megen modstand hos de pågældende selv. I diskussionen anføres det ganske vist, at funktionærer nogen tid efter, at de var blevet pensioneret, var parat til at vende tilbage til et mere underordnet arbejde end tidligere. (Eksempler gives ikke, men man må vel tænke sig kontorchefen, der efter at have kedet sig hjemme et halvt års tid, er rede til at vende tilbage og ordne kartotekskort under sin tidligere fuldmægtigs ledelse!). Det er vanskeligt at se, at dette skulle løse problemerne undtagen i ganske enkelte tilfælde.

I det hele taget kan det siges, at de fremkomne indlæg belyser problemerne fra forskellig side, men bidrager meget lidt til at løse dem. Iøvrigt savner man behandling af eet problem, nemlig indpasningen i industrien af den arbejdskraft, som i ikke helt ung alder, men endnu fuldt duelig bliver ledig, men som ofte har svært ved at få nyt arbejde, fordi den afvises af arbejdsgiverne, måske på grund af fordom, måske af frygt for, at dens kvalifikationer kun vil holde så få år, måske af helt andre grunde?

Selv om det er småt med positive løsningsforslag i bogen, fremlægges der dog en hel del erfaringsstof og anføres en del særdeles velbegrundede synspunkter, som er vel værd at sætte sig ind i, fordi de gamles problemer allerede er og formentlig fortsat vil vedblive at være et vigtigt emne i den offentlige debat om sociale spørgsmål.
Kirsten Rudfeld.

Pierre Mendès-France et *Gabriel Ardant*: *La Science Économique et l'Action*. Science et Société. Unesco-Julliard. Paris 1954. 230 sider. Pris 600 fr. fr.

Denne bog har et dobbelt formål. Dels skal den vise, hvorledes statsmændenes forskellige opfattelser af den økonomiske sammenhæng i de sidste 40 år har påvirket den økonomiske — og dermed den politiske — udvikling. Dels skal den kundgøre den

økonomiske videnskabs nyeste resultater på en måde, der kan forstås af den menige franske vælger.

For at begrænse opgaven koncentrerer forfatterne sig om to problemer, som de anser for økonomiens fundamentale: »Le problème de l'équilibre« og »Le problème du choix«.

Det første problem angår ligevægten mellem den totale efterspørgsel og det totale udbud af produktionsfaktorer. Der gives en kort, men meget klar fremstilling af den klassiske ligevægtsteori og dens mangler samt af Keynes' beskæftigelsesteori. Herefter bedømmes den økonomiske politik, som en række lande førte i 20'erne og 30'erne, på grundlag af beskæftigelsesvirkningerne. Hårdest falder dommen over Brüning's politik, der skabte 6 millioner arbejdsløse, som atter bragte Hitler til magten. Den anden verdenskrigs rædsler tilskriver forfatterne derfor flot den omstændighed, at Brüning forspiste sig på klassikerne. Omvendt fremhæves den engelske politik i 30'erne som en forstandig samfundsledelse baseret på virkelig økonomisk indsigt. Men ikke forfatterne her går for vidt i deres — hyppigt udtalte — begejstring for engelske økonomer? Bygge-boom'en, som hjalp England gennem 30'erne, var ganske vist fremkaldt af den lave rentes politik. Men denne var jo ikke, som forfatterne synes at tro, inspireret af keyneske betragtninger. Tværtimod tilsigtede den at bekæmpe depressionen ved at reducere de offentlige udgifter, in casu statens rentebyrde.

Forfatterne ofrer kun 19 sider på ligevægtsproblemet's andet aspekt: Inflationen. Motiveringen er, at en international afspænding hurtigt vil gøre en positiv beskæftigelsespolitik påkrævet. Mendès-France har åbenbart haft en stærk tro på sin egen udenrigspolitik.

Den eksistentialistiske kliché. »Le problème du choix«, som betegner bogens andet hovedafsnit, dækker over noget så velkendt som spørgsmålet om godernes og produktionsfaktorernes allokation. Forfatterne viser, hvorledes den fuldkomne konkurrence sikrer optimal allokation, og de

påpeger, hvorledes den tekniske udvikling umuliggør denne idealtilstand. Kapitlet munder ud i en diskussion om principperne for offentlige virksomheders prispolitik.

Bogen bringer så at sige intet nyt, men den giver på vigtige områder en meget klar beskrivelse af økonomiske sammenhænge.

Den, der søger oplysning om Mendès-France's stilling til øjeblikkets økonomiske problemer, må dog skuffet lægge bogen. Thi det aktuelle »problème de l'équilibre« er ikke at bekæmpe arbejdsløsheden, men at standse inflationen. Og dette problem behandles kun overfladisk. Det aktuelle »problème du choix« er heller ikke, hvorledes de offentlige virksomheder skal sætte deres priser. Det er spørgsmålet om de private virksomheders pris- og produktionspolitik under monopolistisk konkurrence samt det offentliges stilling hertil. Og dette problem, som er fyldt med politisk sprængstof, går forfatterne helt uden om.

Erling Olsen.

Pierre George et Jean Tricart: L'Europe Centrale, Tome Second, 3^e et 4^e Partie, Presses Universitaires de France, Paris 1954, 463 sider, 1.800 fr.

Denne del af et større værk om Tyskland, Østrig, Svejts, Polen, Tjekoslovakiet, Ungarn og Rumænien er en fortrinlig håndbog med et rigt materiale om landenes økonomiske geografi, og det mere økonomiske er gennemgående udskilt, således at den rent økonomisk interesserede kan læse bogen »med overspringelser«.

Det mest interessante i bogen er kapitlerne om Tyskland og folkedemokratiene. Tricart giver en ret dokumenteret skildring af de særlige træk i den tyske kapitalisme (stærk koncentration, udpræget kombination af finansiel og industriel koncentration, erhvervslivets meget snævre alliance med staten, stærk teknokratisk udvikling) og af de økonomiske følger af landets opdeling og foretager endelig en sammenligning af forholdene i de to dele af Tyskland i forhold til før krigen (vest: meget få strukturændringer, mere udenlandsk kapital; øst: store ændringer i strukturen, nødvendig udvikling af sværindustri).